

Calitatea vieții în Europa: familia în contextul crizei economice

Rezumat

Introducere

Sondajul european privind calitatea vieții (EQLS) oferă o imagine fidelă privind condițiile de viață și situația socială a cetățenilor europeni, înainte și în timpul crizei economice. Care a fost însă impactul crizei asupra familiilor cu copii? Riscul de a suferi de sărăcie și excluziune socială este mai mare pentru copii decât pentru ansamblul populației în majoritatea țărilor; de aceea, este important să se înțeleagă cum a afectat criza gospodăriile cu copii. Prezentul raport descrie schimbările în ceea ce privește calitatea vieții înregistrate pe teritoriul UE pentru diferite tipuri de familii cu copii și compară standardele de viață și situația socială ale acestora. Familiile sunt împărțite în două grupe principale:

- familii monoparentale, cu părinți încadrați în muncă sau nu, care locuiesc separat sau cu rudele;
- cupluri cu copii, cu una sau două persoane care contribuie la venitul familiei și, din nou, care locuiesc ca o unitate familială sau cu alte rude.

Analizarea diferențelor dintre patru grupuri de țări, de la țările cu politicile familiale cele mai flexibile până la cele cu politici tradiționale, relevă posibile modele, care pot avea o legătură cu abordările diferite în materie de politică familială.

Contextul politicilor

Criza economică a condus la o deteriorare a condițiilor de viață și de muncă în multe state membre și la creșterea inegalităților între țări și între diverse grupuri de oameni. Cei care erau deja vulnerabili sunt acum expuși unui risc și mai mare de sărăcie și excluziune socială. Creșterea inegalității este, de asemenea, evidentă între familii: un copil trăiește sau nu în sărăcie și în ce tip de familie crește. În acest context, Pachetul UE privind investițiile sociale solicită statelor membre să pună accentul pe investiții sociale simple, direcționate și bazate pe anumite condiții. Obiectivul prezentului raport este de a sprijini factorii de decizie să identifice tipurile de familii cu copii care trebuie avute în vedere pentru direcționarea investițiilor.

Principalele constatări

Majoritatea părinților singuri lucrează, de cele mai multe ori, cu normă întreagă. Procentul de părinți singuri care lucrează s-a schimbat foarte puțin per ansamblu în UE 28 începând cu anul 2007, dar procentul părinților singuri care lucrează a scăzut în grupul țărilor mai „tradiționale”. Multe dintre aceste țări au fost puternic afectate de criză, ceea ce poate să explice creșterea numărului de părinți singuri care nu au un loc de muncă.

Rata șomajului în rândul părinților singuri care locuiesc cu rudele a fost mai mare în 2011 decât în 2007. Este posibil ca acest fapt să reflecte o schimbare structurală în cadrul familiei: este posibil ca părinții singuri care și-au pierdut slujba să fi fost nevoiți să se mute și să locuiască cu familiile lor.

Familiile din gospodăriile fără loc de muncă sunt cele care se descurcă cel mai greu, iar probabilitatea ca acestea să se confrunte cu dificultăți economice este mai ridicată acum decât în 2007. Părinții singuri fără un loc de muncă se confruntă cu dificultăți în toate țările, dar mai adesea în țările cele mai tradiționale și în cele parțial tradiționale, procentul acestora fiind dublu în al doilea grup începând cu anul 2007.

Familiile în care două persoane contribuie la venit sunt cele mai puțin expuse riscului de a avea dificultăți financiare și nu s-a înregistrat vreo deteriorare semnificativă pentru acest grup ulterior crizei. Un număr mai mare de familii au întâmpinat greutăți în 2011 decât în 2007 în ceea ce privește cheltuielile legate de locuință și achitarea facturilor la utilități. Familiile fără loc de muncă sunt cele mai expuse riscului de îndatorare.

Procentul familiilor fără loc de muncă care se confruntă cu privațiuni severe a crescut semnificativ începând cu 2007. În timp ce țările cele mai „flexibile” înregistrează cele mai scăzute niveluri medii ale privațiunilor, familiile ai căror membri nu lucrează se confruntă totuși, în aceleași țări, cu niveluri ridicate ale privațiunilor, în pofida prestațiilor sociale adecvate specifice țărilor respective.

Indiferent dacă lucrează cu normă întreagă sau cu fracțiune de normă, mamele celibatate lucrează un număr mai redus de ore decât tații celibatari sau decât

bărbații care fac parte din cupluri, cu una sau două persoane cu loc de muncă. De asemenea, mamele celibatate suferă mai frecvent de sentimentul insecurității cu privire la locul de muncă decât tații celibatari care, în schimb, lucrează un număr mai mare de ore în 2011 decât în 2007.

Majoritatea mamelor celibatate și a mamelor care fac parte dintr-un cuplu, ar dori să lucreze dacă și-ar putea alege orele de program, iar o proporție de peste 50% dintre mamele inactive din punct de vedere economic și-ar dori să lucreze cu fracțiune de normă. Deși majoritatea mamelor care lucrează cu normă întreagă ar dori să lucreze mai puțin, majoritatea mamelor care lucrează cu fracțiune de normă ar dori să lucreze mai mult.

Conflictul dintre viața profesională și viața de familie a crescut în toate tipurile de gospodării cu copii. Părinții singuri care lucrează cu normă întreagă sunt cei afectați cel mai frecvent de conflictul dintre viața profesională și viața de familie.

Angajarea are un impact semnificativ asupra stării de bine individuale a părinților. Părinții singuri care nu lucrează au gradul cel mai scăzut de satisfacție în raport cu viața și sunt cei mai puțin fericiți.

Cu toate că nivelul satisfacției față de viață și gradul de fericire nu au înregistrat o schimbare semnificativă per ansamblu începând cu anul 2007, părinții din gospodăriile fără loc de muncă au resimțit o scădere cu privire la ambele, cei mai afectați fiind părinții singuri fără loc de muncă din țările cele mai flexibile.

În ceea ce privește cuplurile cu un singur venit, partenerul care lucrează, în țările din grupul celor care țin cel mai mult la tradiții, este mai satisfăcut de viața lui și mai fericit decât partenerul casnic, în timp ce partenerul care se bucură de o stare de bine individuală mai mare este partenerul casnic, în grupul țărilor mai flexibile. În grupurile țărilor cu tendințe mixte în ceea ce privește flexibilitatea și tradiționalismul se înregistrează puțină diferență.

A avea un loc de muncă este important pentru o stare mentală bună a părinților singuri din toate grupurile de țări. Acest lucru este valabil chiar și în țările în care nivelul prestațiilor sociale pentru părinții fără loc de muncă este generos și în care decizia de a sta acasă este adesea deliberată. Părinții singuri care nu lucrează au o stare mentală mai puțin bună în țările flexibile decât în celelalte țări.

Părinții din țările mai tradiționale se confruntă cu un nivel mai ridicat de excluziune socială decât cei din celelalte țări, dar cei mai expuși excluziunii sunt, în toate țările, părinții care nu au un loc de muncă. Pentru părinții singuri fără un loc de muncă, cel mai înalt nivel de excluziune socială se observă în țările cele mai flexibile.

Părinții singuri care locuiesc cu rudele resimt un grad ridicat de excluziune socială în ciuda faptului că locuiesc cu alte persoane.

Părinții singuri continuă să fie mai puțin satisfăcuți de viața lor decât ceilalți, la un venit asemănător: de aceea, deși venitul și încadrarea în muncă sunt importante pentru starea de bine individuală, mai contează și alți factori (sociali). Este important de remarcat că se observă în continuare o satisfacție mai redusă în raport cu viața a părinților singuri care locuiesc cu familia extinsă, ceea ce sugerează că, deși familia oferă protecție din punctul de vedere al veniturilor, acest fapt nu este suficient pentru a îmbunătăți starea de bine individuală.

Nivelul mai scăzut de satisfacție în raport cu viața pe care îl resimt bunicii care locuiesc împreună cu familiile copiilor lor dispare după ajustarea veniturilor, sugerând faptul că structura familiei oferă sprijin vârstnicilor, cu condiția ca aranjamentul locativ să fie voluntar și nu doar necesar din cauza venitului scăzut.

Indicii pentru elaborarea politicilor

Sunt necesare acțiuni direcționate către creșterea gradului de ocupare a forței de muncă în rândurile părinților singuri, având în vedere faptul că familiile în care nu lucrează nicio persoană se confruntă cu lipsuri materiale severe chiar și în țările cele mai flexibile, care oferă un nivel de prestații sociale adecvat.

Reîncadrarea cât mai rapidă în muncă a celor care au fost recent disponibilizați trebuie să devină o prioritate politică, pentru a evita riscul de accentuare a defavorizării.

Ar trebui ca programele de lucru flexibile să devină disponibile pe scară mai largă: peste 50% dintre mamele inactive și-ar dori să lucreze cu fracțiune de normă, iar majoritatea mamelor care lucrează cu normă întreagă ar prefera să lucreze mai puțin. Încadrarea în muncă ar trebui să ducă la îmbunătățirea situației financiare pentru ambii părinți; acest lucru generează alte probleme, cum ar fi necesitatea asistenței pentru acoperirea costurilor de îngrijire a copiilor.

Stimularea coeziunii sociale, a integrării sociale și a cooperării sociale ar trebui să se regăsească printre prioritățile politice: acești factori influențează decisiv modul în care persoanele sunt afectate de noile riscuri sociale și modul în care persoanele, comunitățile și țările dobândesc prosperitatea economică.

Sunt necesare măsuri prin care familiile să fie sprijinite să îmbine angajamentele față de viața profesională cu cele de îngrijire a copiilor, printr-un sistem integrat de concedii, sprijin pentru îngrijirea copiilor și asistență la locul de muncă pentru părinții cu copii mici.

Este nevoie de sisteme de concedii pentru părinți, care să încurajeze mai mulți tați să ia concediul de îngrijire a copilului sau să îl împartă cu soția, facilitând astfel angajamentul acestora față de responsabilitățile casnice.

Informații suplimentare

Raportul „Quality of life in Europe: Families in the economic crisis” (*Calitatea vieții în Europa: familiile în contextul crizei economice*), este disponibil la adresa <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn1306013s/index.htm>

Pentru mai multe informații, vă rugăm să o contactați pe dna Eszter Sándor, administrator de cercetare, la adresa de e-mail: esa@eurofound.europa.eu